

RAZSTAVA V KOPRU

pregled gospodarskega napredka istrskega okrožja

Razstava gospodarske dejavnosti jugoslovskega področja STO-ja, ki se zaključuje jutri, je dosegla uspehe, ki so jih želeli pobudniki. Prireditelj je namenjena predvsem istrskemu delovnemu človeku, ki mu nudi otipljivo dokumentacijo o doseženem delu pa tudi o težavah, ki so jih morali premostiti v preteklem gospodarskem letu. V tem pogledu ima ta gospodarska prireditelj svojevrstno značaj in se povsem razlikuje ob običajnih sejmov.

Letošnja razstava je urejena v komaj dograjenem delu velike zgradbe bodočega istrskega avto-središča v Semeđeli, nedaleč od lanske razstavalne zgradbe, ki jo prav zdaj predelujejo v sodobni turistični obrat. Lahko rečemo, da je iznajdljivost organizatorjev znala ustvariti v omejenem provizoriju dovršeno prireditelj tako v celoti kakor v podrobnostih. Razstavljalni prostor se razteza na okrog 5.000 kv m in je bil v primeri z lanskim več kakor podvojen. Obširnost razstavalnega prostora daje vsem razstavljenim predmetom pravi poudarek. Ni namreč opaziti onega bazarskega kopčenja razstavljenih predmetov, ki predstavlja mnogokrat največjo hibo podobnih prireditelj.

Razstava je razdeljena na 11 paviljonov. Po opremi in dekoraciji je morda najlepši paviljon namenjen turizmu, folkloru in filateliji, kjer so prikazane turistične in folkloristične posebnosti istrskega področja.

Paviljon obnove, gradnja in elektrifikacije nam nazorno prikazuje že znane uspehe cone B na tem področju, pa tudi odlični gradbeni material, s katerim je istrsko področje obdarjeno. Zadržništvo prikazujejo v ločenem paviljonu. Grafiki pričajo o napredovanju združinskih ekonomij. (V l. 1947 je bila ustanovljena l. obdelovalna zadruga, v l. 1948 7, v l. 1949 11). Na tem delu razstave prednjačijo pridelki obdelovalne zadruge v Pučah in zadruge »l. maja«. Omembe vreden je učinkovit relief iz ilovice.

Vina in likerje prikazujejo v velikem paviljonu »D«. Očitno je istrsko okrožje zelo napredovalo zlasti v pogledu tipizacije in raznolikosti vinskega proizvoda. Veliko napredovanje beleži cone B tudi v proizvodnji konzerviranega sadja in konzervirane zelenjave.

V paviljonu »F« in »D« razstavlja svoje proizvode obrtniki in mala industrija. Zanimiva je predvsem razstava serijskih izdelkov istrskega mizarstva.

Manjši paviljon je namenjen trgovini in preskrbi, kjer prikazuje blago široke potrošnje, v glavnem uvoženo iz Jugoslavije. V velikem paviljonu »G«, ki je zelo okusno opremljen, razstavlja svoje proizvode največji istrski industrijski obrat kot so: Arrigoni, Ampelea, Langlade itd. Proizvodi te industrije so že prodrli v svet. Pestrost izdelkov ter nad vse okusna priprava in embalaža karakterizirajo vse tipične izdelke istrske prehrabne industrije.

Največji del razstave je posvečen poljedelstvu, kar je povsem razumljivo če pomislimo, da je prav to temeljna panoga istrskega gospodarstva. Grafiki, slike, napisni in fotografije poljsnjajejo v originalni povezanosti pomen in važnost posameznih predmetov v okviru splošnega gospodarstva. Istra je dežela vinogradništva, sadjarstva in vrtnarstva. Vinogradi krijejo nekaj nad četrtino obdelovalne površine. Lani je področje pridelalo okrog 3.000 vagonov vina (60 hl na ha v povprečni letini). Kmetovalcem, ki v velikih množicah prihajajo na prireditelj, kaže razstava pravilne smernice obdelovanja in škodljive posledice zastarelih poljedelskih metod. Oddelek namenjen sadjarstvu prikazuje načrtno uvajanje najprimernejših kultur. Tako bodo v prvi vrsti pospešili gojitev oljke (34% površine namenjene sadjarstvu), nadalje češnje (21 odst.), hruške (11 odst.), breskve (10 odst.), smokve (9 odst.), jabolka (9 odst.) itd. V oddelku za vrtnarstvo je med drugim prikazana gospodarska donosnost posameznih kultur; tako zvrno n. pr., da vrže hektar domačih jagod obdelovalcu kar 700.000 din na leto, hektar melancanov 176.000, paradiznikov 175.000, čebule 120.000 graha 68.000, krompirja pa 42.000 din. Na področju se je površina vrtove povečala od 2.916 na 3.240 ha. (v l. 1947: 2.262 ha).

V ločenem paviljonu prikazujejo istrsko živinorejo. V grafikonu so strnjeni dosežani uspehi te važne dopolnilne panoge poljedelske delavnosti. Tako se je od leta 1947 do l. 1949 inventar goveje živine povečal od 12.112 na 14.859 glav. (V istem obdobju se je pridelovanje mleka zvišalo od 42.000 hl na 60.000 hl letno). Prašiči so se pomnožili od 4.535 na 9.170, število perutnine pa od 49.000 na 73.000.

V paviljonu za kmetijstvo so za vse obiskovalce zelo zanimivi primeri sodobni poljedelskih metod, ki so jih že uvedli ali jih uvajajo v istrskem področju. Najmed njimi navedemo kulturo heterozne koruze, ki je po praktičnih preizkusih povečala

donos pridelka vsaj za 25 odst.; zanimivi so poizkusi jarovizacije krompirja, ki so omogočili dva pridelka v istem letu; umetno oplojevanje goveje živine bo postalo uspešno sredstvo za dvig istrske živinoreje. Poleg tega lahko obiskovalci razstave verjetno prvič vidijo novo krmilno rastlino, ki ji napovedujejo veliko bodočnost: gre za japonsko stročnico shudzu, ki bo ob določenih prilikah lahko nadomeščala lucerno in dajlja leto (s štirimi košnjami) ogromno količino, 1000 stotov krme na hektar. Okusna oprema razstave je v glavnem delo tržaških umetnikov, Spacala, Cernigoja, Cesarja, Hlavatiyja, Bucika, in Lukežiča ter arh. Kosovela.

Industrializacija Jugoslavije

„Jugoslavija“ - tovarna plastičnega materiala

V Kaštelih med Splitom in Trogirjem je v gradnji ogromen kemijski kombinat »Jugovinila«, ki bo peta tovarna te vrste po velikosti na svetu. Poleg lastne velike električne centrale ima »Jugovinila« v svojem sklopu 32 velikih objektov. Kmalu bo dograjena železniška zveza normalnega tira, nakar bo tovarna dobila lastno pristanišče za čezoceanske ladje. Dograjen bo tudi vodovod z odlično vodo iz Jadrta, ki leži okrog 10 km daleč. Letos bo dograjenih 42 stanovanjskih hiš s 150 do 160 stanovanji. Za samce gradijo dva velika hotela, v katerih bo tudi zabavno središče za industrijsko naselje.

V tovarni »Jugovinila« bodo proizvajali plastični material vseh vrst; iz tega bodo izdelovali električno izolacijsko opremo in kable, podplate za čevlje, razne kože in lake zlasti lake za barvanje podvodnih delov ladij, cevi odporne proti raznim kislinam, ribiške mreže, dežne plašče, razne filtre in druge razne predmete. Tovarna bo pričela z delom 29. novembra na dan proglasitve republike.

JUGOSLOVANSKA VOJSKA POMAGA PRI OBNOVI

V letnem tretjem planskem letu je sodelovanje jugoslovske vojske pri izvrševanju p'anskih nalog zavzelo še večji obseg kakor prejšnja leta. Samo na avtomobilski cesti Beograd-Zagreb, na tem največjem objektu prve petletke, je letos sodelovalo okrog 80.000 vojakov. Poleg tega nadaljujejo enote jugoslovske vojske z gradnjo drugega dela želez-

niške proge ob Drini, in sicer od Banje Koviljače do Zvornika ter sodelujejo pri melioracijskih delih.

OBNOVLJENA OBALA NA REKI

V pristanišču »10. septembra« na Reki so zdaj obnovili še drugi del operativne obale v dolžini 210 metrov. Tako je bila obala popolnoma dograjena in izročena prometu. Obnovljena površina znaša 3200 kvadratnih metrov.

PRIDOBIVANJE MANGANA IN VANADIJA

V tovarni aluminija v Lozovcu so pridobili prve večje količine vanadija v Jugoslaviji. Poročajo tudi o velikih uspehih, ki jih je dosegel inž. V. Logomerac v železarni v Sisku na pridobivanju mangana in ferovanadija ter predelave železne rude. V železarni so pričeli pridobivati mangan surovega železa. Inž. Logomerac je s surovemu železu v tekočem stanju dodal snovi, ki oksidirajo mangan. Na ta način je dobil žilindro, ki vsebuje 40 do 50 odstotkov mangana. Vanadij potrebujejo za izdelovanje posebnih vrst jekla.

PRVI DOMAČI KROGLIČNI LEZAJI

V »Industriji motorjeva« v Rakovici pri Beogradu so že maja meseca izdelali prve valjane krogljice lezaje, ki so jih preizkusili na domačih kamionih. Poizkusi so se popolnoma obnesli in na »Zagrebškem velešolstvu« so bili že razstavljeni prvi krogljčni lezaji, izdelani v Jugoslaviji. Pred vojno je Jugoslavija uvažala krogljčne lezaje iz Švedske in Nemčije.

Iz italijanskega gospodarstva

RAZVREDNOTENJE OVIRA izvoz italijanskih surovin

Istituto Cotoniero Italiano se bavi v svojem zadnjem poročilu s hudimi posledicami, ki jih bo imelo razvrednotenje funta na izvoz bombažnih tkanin. Sedanji odnos 2,8 dolarjev za funt šterling bi bilo treba opustiti in dopustiti svobodno kvotiranje funta iz valutnih računov 50 odst. Italijansko industrijo je zadel tudi padec belgijskega franka. Morda bo novi tečaj nasproti franku (1:1,81 lire, poprej 1:1,75) pospešil italijanski izvoz v Francijo.

Poročilo se bavi posebno z izvozom v Jugoslavijo. Po najnovjšem sporazumu je bil kontingent bombažnega prediva, ki ga naj Italija izvozi v Jugoslavijo, znižan skoro za polovico, t. j. od 7 na 4 tisoč ton. Pri tem niso računali na izvozne potrebe italijanske bombažne industrije, pa tudi ne na kupno moč jugoslovskega trga. Poleg tega so podredili izvoz v Jugoslavijo ministrskemu dovoljenju, medtem ko je izvoz v druge države v kliringu splošno dovoljen proti samemu ocarinjenju. Prenizko je bil določen tudi kontingent v vrednosti 100 milijonov lir za izvoz italijanskih bombažnih, volnenih, svilenih in drugih tkanin v Jugoslavijo. V teku prvega polletja tega leta je izvoz že prekosil vrednost 79 milijonov lir.

Minister Pella je na sestanku z gospodarskimi pisci izjavil, da bo italijanska vlada odločno bral vrednost 79 milijonov lir. Padanje italijanskega izvoza tkanin se je začelo že pred razvrednotenjem funta. V avgustu je izvoz bombažnih tkanin padel na najnižjo stopnjo v tem letu 3,512 ton nasproti 3,114 ton v ju-

re. Pisec je proti nadaljnjemu razvrednotenju lire, ki naj ostane pri tečaju 632 za dolar.

Italijanski devizni urad (Ufficio Italiano Cambi) je z okrožnico 15.X. pooblastil svoja predstavništva pri Italijanski banki, da lahko sprejemajo izpolnjene obrazce in izdajajo uvozna dovoljenja za nakupe v šterlingih.

ITALIJA—ZSSR

Zunanji minister Sforza je predložil senatu sporazum, ki ga je sklenil La Malfa v Moskvi glede poravnave italijanske vojne odškodnine. Italijanska vlada je dolžna plačati ZSSR 100 milijonov dol. V ta namen bo izročila ZSSR italijansko premoženje v

Romuniji, na Madžarskem in v Bolgariji. Če ne bo to zadostovalo, bo razliko plačala z dobavami v teku 5 let. Italija bo dobavljala Sovjetski zvezi tovarne in potniške motorne ladje, ribiške ladje, ladje-hladilnice, električne lokomotive, kroglične lezaje, jeklo, pirit in živo srebro. Sovjetska vlada bo dobavila material za gradnjo omenjenih ladij in vozil.

Italijanska vlada se pogaja z ZSSR o podrobnostih za izvedbo tega sporazuma.

Sovjetsko naročilo. Iz Taranta poročajo: ZSSR je naročila v italijanskih ladjedelnicah 12 motornih petrolejskih ladij po 12.000 t.

Trst - vir deviz za „Cambital“

Kje se končujejo devize od izvoza petroleja in Lloydove plovbe.

Poročila, ki jih je sestavila ZVU za upravo Marshallovega plana E.C.A. o gospodarskem razvoju v tržaški coni, prinašajo nekaj zanimivih podatkov o prilivu tujih valut. Podatki glede dolarjev, funtov in švicarskih frankov so tako podrobni, da tvorijo pravcato plačilno bilanco. Seveda nepopolno, ker manjkajo prejemki in izdatki, izhajajoči iz prometa z Italijo in z onimi državami, s katerimi obstoje kompenzacijski, klirinški ali recipročni sistemi zunanje trgovine in plačil. Na prvi pogled opazimo, da uvoz najtje in izvoz očiščenih proizvodov ni upoštevan. ECA ga je svojčas uvrstila brez pojasnja in svoj program za Italijo. Komisija štirih velesil je bila ocenila ta promet na 7 milijonov dolarjev pri uvozu in 9 milijonov pri izvozu.

Druga značilnost je zelo slab in nestalen priliv deviz od pomorskih prevoznin. Funti pritekajo v večji meri in vsak mesec dolarjev pa je bilo z izjemo v decembru preteklega leta (96.000) le malo ali tudi nič. To je po eni strani posledica prevažanja ERP-bлага stoodstotno z ameriški ladjami (in ne 50, kakor je določeno), po drugi pa dejstvo, da odvažajo »Tržaški Lloyd«, odnosno njegova podružnica v Genovi itd. vse devize od prevoznin naravnost Italijanskemu deviznemu uradu (Cambital). Ta plovna družba je namreč tržaška in neodvisna le na papirju. Iz istega vzroka tudi priliv funtov v Trst ni tolikšen, kakršen bi lahko bil.

Tretjič je treba poudariti, da so bile velik vir deviz tržaške ladjedelnice, čeprav je njih delovanje v tem času precej skromno. Končno je pri sedanjem stanju precejšen tudi priliv deviz od zasedbenih čet, zlasti dolarjev, ki jih »Trust« veliko potroši, mnogo več, kakor je računala Komisija štirih (750.000 dolarjev na leto). Od prvotnih okrog čet milijona dolarjev na mesec se je ta znesek dvignil sedaj na povprečno nad 600.000 dolarjev mesečno. »Belfora« t. j. britanska vojska je, kakor kaže, pričela oddajati devize Trstu šele z marcem t. l. okrog 100.000 funtov na mesec.

Ves priliv »svobodnih« deviz je bil v treh trimesečjih od 1. oktobra 1948 do 30. junija t. l. dolarjev 10.944.989, funtov šterlingov 1.548.925 svic. frankov 148.598. Izplačano pa je bilo v istem času za razne potrebe 5.065.809 dolarjev, 747.484 funtov šterlingov in 97.359 svic. frankov. Čisti prebitki znaša torej v devetih mesecih okroglo 5,88 milijona dolar-

Paroplan mesto avtomobila

Ameriški graditelj letal Edward M. Lanier, predsednik upravnega odbora družbe Lanier Aircraft Corp., je zgradil novo letalo, imenovano paraplan, ki bo postalo prevozno sredstvo za navadnega potnika. Stalo ne bo namreč nič več kakor cenejši avtomobil in bo imelo tudi to prednost, da se bo potnik v njem po-

Švica na Renu

Pred vojno je Švica uvozila skoro tretjino svojega skupnega uvoza po Renu; danes je uvoz po Renu dosegel že 2,6 milijona ton in se je s tem približal predvojnemu. Pred vojno je tudi izvoz po Renu dosegel približno eno tretjino, lansko leto na se je približal eni četrtini. Švica je lansko leto uvozila po Renu v glavnem naslednje blago (v tisočih ton):

premog 604, koks 300, bencin 164, kurilno olje 173, Diesellovo olje 94, petr. izdelki 30, celuloza 61, železo 56, pšenica 235, oves 703, ječmen 56, koruza 36, sladkor 158, kava 23, mast, o'je 22, bombaž 33, les 21.

Danes obsega švicarsko ladjevje na Renu (registrirano v Bazlu in Zuerichu) 292 ladij z nosilnostjo 230.567 t (pred vojno 137 ladij z nosilnostjo 104.000 ton).

Na Renu plovejo v švicarskih vodah tudi druge zastave. Procent v Bazlu je bil lansko leto po zastavah razdeljen takole:

	štev. ladij	Tonaža milij. t
Švica	2617	1.53
Holandija	2440	1.68
Belgija	1175	0.58
Francija	1648	0.62
Nemčija	1	0.01

Ta devizno-valutni promet, za beležen pri tržaških dejarnih zavodih, je razdeljen takole:

V plačila	dolarjev	funtov št.	šv. frankov
1. od izvoza blaga			
a) domačega (STO)	19.726	4.621	—
b) izdelkov STO iz surovine ital. izvora	88.779	21.515	—
c) ital. izvora	835.283	146.980	5.605
2. Tranzitna trgovina, oskrba ladij, pomorska špedicija	1.086.735	360.815	36.524
3. Brodne	108.829	61.301	—
4. Izdatki vojske	5.616.265	419.534	—
5. Turizem, izseljenci, tuja predstavništva, agencije, komisije	408.749	165.108	106.463
6. Posebni račun Združenih jadr. ladjedelnic	2.772.587	368.052	—
7. Predelava tujih surovin	25.036	1.000	—
8. Druge pomorske gradnje	48.000	—	—

Zasluge plovbe je neverjetno nizke: Komisija štirih ga je cenilo že za 1947/1948 na 2,5 milijona dol. (odn. na 4 milijone vključno prejemke in lih in klirinških sporazumov), ECA pa ga predvideva za 1952/53 celo na 54 milijonov dolarjev. Z dosedanjim praksom seveda ne bomo prišli do tega. Tudi proizvodnja ladjedelnic je upoštevana zgoraj le s splošljenjem ene ladje; vse ostalo odpade na razna popravila.

Izplačila so razdeljena na: 1. nakazila po uradnem tečaju za bistvene stroške, 2. nakazila 50 odst. izvozne valute za nakup in uvoz blaga, 3. plačila za uvoz blaga »frankno valuta«, t. j. iz valute v zasebni lasti, 4. plačila za po-

sebni račun Združenih ladjedelnic. Med izplačili odpade največ na postavko pod 2., ki je bila v januarju izredno visoka v dolarjih zaradi uvoza premoaga, iz decembra preteklega leta pa zaradi velikega nakazila za čistilnico »Aquila«. Pri nakazilih pod 1. prevladujejo izdatki v funtih šterlingih.

IZVOZNA PALACA V HAMBURGU

Hamburg namerava zgraditi »izvozno palaco« v obliki nebotičnika. Tu naj bi se našle vse like mednarodne izvozne tvrdke, obenem bi bil v palači prostor za izvozni sejem.

Tržaška mestna posojilnica in „Narodni dom“

Tržaška mestna posojilnica (Cassa di Risparmio Triestina) je odprla v Battistijevi ulici novo podružnico, ki je zelo moderno urejena. Napovedala je da bo v kratkem odprla še drugo.

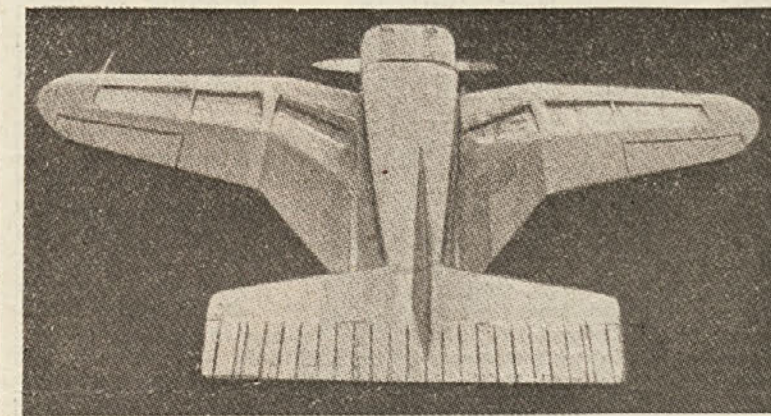
Palaco »Narodnega doma«, kjer je bilo nekoč osredotočeno kulturno življenje tržaških Slovencev in ki so jo fašisti požgali leta 1920, obnovljajo. (Gre samo za malo popravila, ker je bila palača obnovljena kmalu po požigu.) Začasno so v njej nastanjenе družine angleških častnikov in

vojakov. »Narodni doma« je bil lastnina slovenske Tržaške posojilnice. Ta je bila po požigu prisiljena prodati stavbo Italijanom za smešno ceno (okoli 1.450.000 lir). Ti so jo obnovili in odprli v njej hotel »Regina«. Lastnik stavbe je danes menda Istituto di Credito fondiario delle Venezia. Na podlagi ukaza fašističnih oblastnikov je Tržaška posojilnica prišla avgusta 1940 v posest mestne »Cassa di Risparmio Triestina«, ki je pobrala tudi vse njeno premoženje. Poslej niso Slovenci utegnili ustanoviti novega večjega znanega zavoda, ker jim tržaška občina, oziroma anglo-ameriška VU ni dala potrebnega dovoljenja. Tako so prisiljeni naglagati svoj denar v italijanske kreditne zavode, ki se neprestano širijo; pri tem ne zaposlijo niti enega našega človeka. Tržaška mestna posojilnica ima mnogo slovenskih vlog, ne samo tiste, ki jih je prevzela od Tržaške posojilnice, temveč tudi mnogo novih. Na Goldomijevem trgu je Barco di Sicilia odprla novo podružnico.

Slovincem ne vrnejo ne ogromnega premoženja, ki jim je bilo ugrabljeno s fašističnimi ukrepi; pa v tako jim ne dajo nikakršne odškodnine za premoženje, ki so jim ga fašisti uničili z ognjem in mečem. Kako naj se potem obnovi gospodarstvo tržaških Slovencev?

»LLOYDOVE« LADJE PRISTAJAJO V BARIJU

V italijanskem senatu je državni tajnik za mornarico Salerno odgovoril na vprašanje, zakaj ne pristajajo ladje na progah v Indijo tudi v Bariju. Izvoz mandeljev iz Barija v vzhodne dežele je doseglo od lanskega do leta tošnjega julija 5.000 ton. Tovarna bi torej bila dovolj v Bariju. G. Salerno je odgovoril, da je »Tržaški Lloyd« ugodil želji italijanske vlade, naj bi njegove ladje na omenjenih progah redno pristajale tudi v Bariju.

čutil varnega. Pristalo bo lahko ali pa se dvignilo na prostoru 30 m². Pristajanje bo poleg tega tako udobno, da bo imel potnik občutek, kakor da se spušča s padalom. Obržalo se bo lahko v zraku tudi pri brzini 30 milj na uro. Dvigalo se bo s hitrostjo

Laniera je s sinom leta in leta študiral, kako bi zgradila praktično in varno letalo. Med preučevanjem sta opazovala tudi, kako pada kapljica iz kozarca. Prav tako sta opazovala, kako žongler izvaja razne trike s klobukom, tako da mu vselej pade na glavo.

Od kolinske vode do najfinejših dišav

Razvoj domače industrije eteričnih olj in esenc

V Barkovljah so tik nad Miramarsko cesto poslopja svojevrstne tržaške industrije, ki se bavi z izdelovanjem dišav in sadnih esenc. Gre za tvrdka Janoušek. Oglejmo si malo podrobneje delavnost in preteklost te tvrdke.

Podjetje Janoušek je že stara in v svetu dobro znana specializirana tvrdka kemijsko-hranilne stroke; saj je bila ustanovljena že l. 1883. V samem Trstu obratuje od l. 1918. V tem času je podjetje znatno razširilo krog svojih odjemalcev. Vsekakor je zanimivo, da je tvrdka Janoušek eno prvih evropskih podjetij, ki izdelujejo v industrijskem obsegu eterična olja in esence.

PRIDOBIVANJE OLJ IN ESENC IZ RASTLIN IN ZIVALI

Da bi bolje spoznali delavnost industrije, ki se bavi z izdelovanjem dišav, moramo spregovoriti nekaj besed o tej industrijski panogi sploh. Ze v najstarejših časih človeške zgodovine so spoznali lastnosti značilnih sestavin nekaterih rastlin in živali. Tako tudi zdravilne učinkine, svojevrstni duh in okus. Nekatere rastline izločajo namreč eterična olja, ki se odlikujejo po značilnem duhu in okusu. Ta olja dobimo iz cvetov rastlin, nadalje iz listov, sadov, korenin in gomoljev. Kakor smo že zgoraj omenili, izločajo tudi nekatere živali dišeče snovi. To predvsem neka vrsta srnjakov, ki živi na gorah vzhodne Azije. Ti nam dajejo mošek. Nekateri kiti pa izločajo sivo ambro, izredno drago snov, ki jo nabirajo na obalah Jave, Japonske, Madagaskarja, Somalije. Glavna naloga industrije dišav je predelovanje rastlinskih eteričnih olj. Iz rastlin pridobivamo eterična olja na vrzno-raznvrstnejše načine. Vsaka vrsta rastlin zahteva svoj način obdelave.

S stiskanjem olupkov pomaranč, mandarinov, limon ter sadov bergamota dobimo pomarančno, mandarinovo, citronsko ter bergamotovo olje. Nadaljnji način pridobivanja eteričnih olj je destilacija z vodno paro. Na ta način dobimo dišeča olja vrtnic, nagljev, rožmarina, sivke ter drugih cvetov. Seveda moramo predelati izredno velike količine cvetov, da dobimo le malo množino eteričnega olja. Iz 3000 do 4000 kg cvetov vrtnic dobimo približno 1 kg rožnega olja. Zato so pa seveda ta olja izredno draga.

Enflaraza ter maceriranje sta tudi dva zelo uporabljana načina. Oba obstojita v tem, da obdelujemo cvetje oranž, vrtnic, vijolic, jasmina, šmarnic z maščobami. Pri tem postopku preide eterično olje iz cveta v maščobo. Nato izločimo s toplimi dišečimi olji, ki se je nakopičilo v maščobi. Rastlinska eterična olja lahko dobimo tudi na ta način, da namakamo v hladnih topilih rastlinskih dele, ki vsebujejo di-

šeče snovi. V teh se dišave raztope. Z destiliranjem izločimo, nato dišavo iz topila.

Na ta način dobimo dišeča olja, ki imajo poleg osnovnih dišečih snovi še vrsto drugih sestavin. Zato industrija dišav še nadalje obdeluje proizvode, ki jih dobe po enem izmed opisanih načinov. Izdelajo namreč tako zvrstne koncentrirane esence, ki se stoji samo iz aktivnih sestavin.

Raznoverstne smolne snovi in druge primere odstranijo iz eteričnih olj po rektificiranju, destiliranju in drugih postopkih. Na ta način dobljeno koncentrirano eterično olje ima mnogo lepši in značilnejši duh, poleg tega se pa lažje topi v alkoholu.

KEMICNO PRIDOBIVANJE DIŠAV

Kemijska znanost je že toliko napredovala, da se je kemikom posrečilo, ugotoviti kemijsko sestavo naravnih dišav kakor tudi izdelovati dišave na umeten način. V kemijskih tovarnah izdelujejo tudi take dišave, ki jih doslej še niso odkrili v naravi. Kljub vsemu pa že niso dosegle umetne dišave omega finega vonja, ki ga imajo naravna eterična olja.

V kakšne namene uporabljamo dišave? V največji meri jih uporabljajo za izdelovanje kolonjskih vod, kozmetičnih krem in mil. V vseh teh proizvodih je mešanica različnih eteričnih olj, z dodatki umetnih dišav ter posebnih snovi, »fiksirjeva«, s katerimi dosežemo, da je duh trajnejši. Nekatera eterična olja so tudi v zobnih kremah ter razkuževalnih snoveh.

Sadne esence, ki jih izločimo iz sadnih sokov, uporabljamo za izdelovanje raznih brezalkoholnih in alkoholnih pijač. Tako pridejo v poštev za izdelovanje likerjev, sirupov, bonbonov ter peciva. S pravilnim združenjem rastlinskih izvlečkov dobimo iste okuse in isti aroma, kakršnega imajo destilacijski proizvodi raznih rastlin. To pa seveda zato, ker vsebujejo ekstrakti iste značilne sestavine kakor rastline, s katerimi izdelujemo destilate. Z ekstrakti vsekakor pripravimo raznoverstne pijače hitreje in udobneje.

Danes so na trgu esence, ki ustrezajo skoro vsem aromatskim rastlinam, drogam ter sadju.

ESENCE PA OPORABLJAJO V VELIKI MERI TUDI V LEKARNIŠTVU.

ESENCE PA OPORABLJAJO V VELIKI MERI TUDI V LEKARNIŠTVU.

NOTRANJA UREDITEV

S to zanimivo panogo se peča tvrdka Janoušek. Mnogim delavnost tega podjetja ni znana, ker kupujejo njegove proizvode v glavnem le kozmetična podjetja ter tvornice dišav, destilarne likerjev in lekarnice; tako ne pridejo neposredno v potrošnje. V glavnem ima tvrdka Janoušek dva velika oddelka. V prvem izdelujejo sadne esence, v drugem pa pripravljajo eterična olja za dišave (parfeme). Oba oddelka sta

med seboj ločena. To predvsem zato, da se ne bi esence, ki jih rabi jedilna industrija, navzele duha eteričnih olj. Delo ni lahko ter zahteva od kemika dobro spoznavanje surovin, predvsem pa čut za pravilno sestavljanje mešanice.

Rastlinske esence pridobiva tvrdka v velikem destilacijskem kotlu. V tem kotlu lahko pridobe do 300 kg esence dnevno. Destilacijski kotel je združen z deflegatorjem in rektificirnim stopom, v katerem se ločijo voda in tuje primere od destilata. Nadaljnja obdelava esenc se vrši v treh manjših napravah za ekstrakcijo, rektificiranje in destilacijo z vodno paro. Primerno koncentrirane esence in soko obdelujejo tudi v skladu s centrifugiranjem, emulgiranjem, namakanjem v alkoholu (izdelovanje tinktur), in filtriranjem.

Tvrdka Janoušek ima nadalje posebno napravo za izdelovanje sintetičnih aromatskih etrov. Te snovi uporabljamo za pripravljavanje rumca ter raznih pijač posebnega okusa.

Kozmetika v Trstu

Italijanske dišave izgubljajo tla

Med drugo svetovno vojno so Američani s svojimi dišavami in drugimi kozmetičnimi izdelki osvojili velik del svetovnega trga. Ta trgovina jim donasa ogromne zaslužke. Tu pa tam se pojavijo kak njihov izdelek tudi v Trstu, po kakšni poti, ni lahko ugotoviti. Te dni so Tržičani opazili v neki izločbi v Rimski ulici ameriško kolinsko vodo znanke »Dry« (iz mesta Cincinnatija v državi Ohio). Vrsta steklenice te vode je s svojimi cenami zbujala pozornost: liter 2.700 lir, pol litra 1.350 lir, četrt 635 lir. Ze več mesecev prihajajo v Trst tudi razna ameriška mila, kakor »Ivory«, ki konkurira s svojo ceno (220-240 lir) tudi finim italijanskim milom.

V razpravo o kakovosti kozmetičnih izdelkov raznih držav, ki si ostro konkurirajo, se ne bomo spuščali. Poleg vsega je to zadeva okusa in preizkušnje. Dejstvo je, da francoski, angleški in ameriški izdelki izpodrivajo italijanske. Ti ne obvladajo več trga, kakor n. pr. pred vojno. Ne gre samo za velike mednarodne tvrdke, ki imajo tudi v Italiji svoja podjetja, temveč za izdelke, ki prihajajo v Trst in Italijo naravnost iz inozemstva, zlasti iz Francije.

Italijanski izdelki so v Trstu prav tako dragi kakor drugi inozemski in celo dražji. Kolinska voda se v Trstu prodaja povprečno po 4.000 lir liter. Liter omenjene ameriške kolinske vode »Dry« (80 odst. alk.) stane 2.700 lir. Finešje francoske kolinske vode so dražje. »Coty« (90 odst.) in druge vode približno enake kakovosti (»Quai d'Orsey«, »Pre-

ODKOD NABAVLJA SUROVINE

Nekatere surovine kupuje tvrdka Janoušek v bližnjem zaledju Trsta. To predvsem aromatske rastline ter sadne sokove. Nekaj vrst sadnih sokov uvaža iz Jugoslavije. Iz južne Italije prihajajo oranžno, citronovo, bergamotovo olje ter eterična olja drugih sredozemskih rastlin. Bolgarija dobavlja znamenito rožno olje iz Kazanlika. Mnoga eterična olja prejema tvrdka iz čezmorskih dežel, predvsem iz angleških, nizozemskih in francoskih kolonij, Ceylona, Jave, Madagaskarja, Reuniona.

KAM PRODAJA SVOJE IZDELKE

Svoje izdelke prodaja tvrdka predvsem v Italijo. Pred vojno je imelo podjetje odjemalce po vsem svetu. Danes že počasi obnavlja stare trgovinske zveze in to predvsem z Jugoslavijo, Avstrijo, Srednjim vzhodom ter Južno Ameriko.

Tvrdka Janoušek ne trguje samo s svojimi izdelki (eteričnimi olji ter sadnimi esencami), temveč tudi z drugimi proizvodi kemijske industrije, ki jih uporabljamo v kozmetiki in pripravljaju pijač. To so predvsem umetne dišave, proizvodi za kozmetiko in lekarništvo ter zdravju neškodljiva barvila.

M.P.

IZ TRŽAŠKE GOSPODARSKE KRONIKE

VLADNI OBISK PODEZELSKIM OBCINAM

Glavni ravnatelj za civilne zadeve ZVU gen. Eddleman je v spremstvu gen. Robertsona, ravnatelja za notranje zadeve, in onskega predsednika Palutana vrnil obisk županom v Nabržini, Repentabru, Zgoniku, Dolini in Miljah. General se je zanimal za upravne in gospodarske razmere v omenjenih občinah in zagotovil podporo ZVU.

KREDITI ERP

Za finančno leto 1949-50 je bil STO-ju odobren kredit 13.400.000 dol., kakor je izjavil načelnik misije ECA v Trstu g. R. Gal'oway.

GORIVO ZA TRZASKO OBCINO

Mestni odbor je izročil dobavo premoga za l. 1950 v skupni vrednosti okoli 57 milijonov lir dosejnim dobaviteljem brez vsake dražbe; edino za drva (5950 g v vrednosti okoli 7 mil.) je bila razpisana dražba.

GIBANJE MED TRŽASKIMI OBRTRNIKI?

Po mestu se je razširil glas, da nameravajo tržaški obrtniki stopiti v akcijo (v znak protesta bi zaprli svoje delavnice), ker so preveč obremenjeni z davki.

AVSTRILJA IN TRST

»Der oesterreichische Oekonomist« (22. okt.) prinaša poročilo

tržaškega predstavnika avstrijskega ministrstva za zunanjo trgovino V. Pacea o avstrijskem prometu skozi Trst.

Iz poslovanja delavskih zadrug

Iz zadnje številke »Zadrugarja«, vestnika Delavskih zadrug za Trst, Istro in Furlanijo, smo posneli naslednje vesti:

Preteklega julija je umrl dr. Ivan Timeus, član nadzorstva Delavskih zadrug. Ze prej je bilo s smrtjo dr. Jakoba Stefania izpraznjeno drugo mesto v odboru prazništvu Delavskih zadrug. Z odlokom onskega predsednika sta bila imenovana za nadzornika dr. Franzil Marija in odv. Miani Mihael.

Povračilo šolskih pristojbin. Delavske zadruge bodo tudi v šolskem letu 1949-50 povrnilo pristojbine za vpis in obiskovanje raznih višjih srednjih šol gojenjem iz družin članov, ki so vpisani najmanj 5 let in so stalni obiskovalci poslovalnice ter v slabem gnotnem položaju.

Zadružno pekarno (šetalisce Sv. Andreja št. 68), ki sodi med najmodernejše urejene pekarnice v Evropi, lahko obiščejo člani in potrošniki med 10. in 11. uro.

Obseg obmejnega prometa na Goriškem

Brez dvogla so s'labi uspehi goriške proste cone v pristojnih italijanskih krogih pospešile ureditve sporazuma o obmejnem trgovinskem prometu med Goriško pokrajino pod Italijo in sedmim slovenskim ozemljem. Na jugoslovanski strani se je vprašanje stvarno reševalo in se je praktična izvedba sporazuma držala baš iz nekaj italijanskih prestižnih razlogov, ki jih celo italijanski gospodarski tisk ni odobraval. Italijansko trgovinsko ministrstvo je pravkar izdalo pravilnik za izvajanje tega sporazuma, ki zadeva na italijanski strani italijanski del Goriške in del videmske pokrajine ter na jugoslovanski strani okrajev Gorice, Tolmina, Sežane in Postojne. Sporazum velja za eno leto in poteka s 4. avgustom 1950. Po tem sporazumu bosta obe strani profi kompenzaciji dobavili druga druga blaga za 600 milijonov lir.

Italijanska cona bo dobavila po seznamu B jugoslovanski coni naslednje blago: bombažnih tkanin za 100 milijonov lir, bombažne preje za 158, farmacevtskih izdelkov za 7, električnega in elektrotehničnega materiala za 35 nadomestnih delov za avtomobila za 30, strojev za javna dela za 20, raznega blaga (oblačil, obrtnih izdelkov za gospodinjstvo koles in sestavnih delov ter raznih predmetov za splošno uporabo) za 200 milijonov lir. Za popravilo strojev in avtomobil je predvideni 50 milijonov lir.

Jugoslovanska cona pa bo po

seznamu A dobavila naslednje blago (v milijonih lir): bukovih hlodov za žaganje za 12, bukovih hlodov za luščenje za 12, lipovih in češnjevih hlodov za 7, kostanjevih hlodov za 6, jamborskih (bordonalov) za 5, žaganega mehkega lesa za 120, žagane bukovine za 60, drv za 40, tramov za 20, žaganih odpadkov za 4,5, oglja za 5, vezanih plošč za 5, furnirjev za 2, »panelov« za 4, parketov za 3,5, sadja in zelenjave za 15, mleka in mlečnih izdelkov za 20, soljenih čreč za 15, zdravilnih zelišč za 5, vprežnih konj za 15, zaklane goveje živine za 25, lesne proizvodnje krajevnega tipa (sodi, čebri ročaji za poljedelsko orodje, upogojen les za pohištvo) za 30 in različnega blaga (vino, pivo, marmelade, sušene gobe, sušene višnje, sadni sok, usnjeni izdelki, ajda za seme) za 170 milijonov.

Uvoz in izvoz blaga obeh con se bo vršil glede Italije na temelju dovoljenj Pokrajinskega urada za industrijo in trgovino v Gorici, ki se bodo predlagala carinarnicam v Gorici in Vidnu, Fakture za bago in usluge, ki so predmet kompenzacije, bosta obe coni izdajali v italijanskih lirah. Glede plačilnega prometa je v sporazumu določeno, da se poravnave vzajemnih dobav vršijo v lirah na avtonomnem računu splošnih kompenzacij pri goriški podružnici Italijanske banke kot predstavnice UIC-a (Ital. devizne konuma urada) v korist ljubljanske podružnice Narodne banke FLRJ.

Proti koncu preteklega stoletja je začelo gospodarstvo prehajati iz rok posameznikov v posest ustanov raznoverstnih družbenih oblik. (Posamezni primeri, ko so bili za izredno velika gospodarska podjetja potrebni tudi veliki kapitali, so se sicer začela pojavljati že v začetku prejšnjega stoletja; slovske kmečke zadruge, ki so pozneje izginile, so nam, znane že iz globoke davnine.) To sistematično prehajanje gospodarstva od posameznikov k družbam, ali iz individualizma v kolektivizem, se je začelo in se še vedno nadaljuje v dveh vzporednih oblikah, v delniški in zadrugi.

Delniške družbe so nastale in se vedno bolj razvijajo, ker potrebujejo vedno bolj razširjajočo se gospodarska podjetja vedno večje kapitalne, s katerimi posamezniki ne razpolagajo ali jih ne vidnostni ne marajo vložiti v eno samo podjetje. Začetniški zadrugištvu pa so hoteli s pomočjo zadrug osvoboditi ljudstvo izpod kapitalistične gospodarske nadvlade in ga nekako pomirni gospodarsko-razvojni poti dovesti v socializem. Delniško kakor tudi zadrugištvu zadrževanje odkorata pot proti novi, kolektivistični organizaciji svetovnega gospodarstva.

Položaj naših družbeno-gospodarskih ustanov v dobi pred italijansko zasedbo nam priča, da smo se tržaški Slovenci mnogo bolj zanimali za zadrugišno nego za delniško gospodarsko združevanje, kar je sicer popolnoma v skladu z našim splošnim gospodarskim položajem. Delniške ustanove so bile le Tiskarna »Edinost«,

Jadranska banka, podružnice »Živnostenske banke«, »Prve češke zavarovalnice na življenje« in zavarovalnice »Banke Slavije« v Pragi. Tržaško podružnico »Osrednje banke čeških hranilnic«, čeprav na delnice, ni moglo pristevati k delniškim družbam, ker je bila ustanovljena s kapitalom zadrugištvu in občinskih gospodarskih organizacij. Ostanje torej le štiri delniška podjetja poleg 47 zadrugištvu, ki so pred italijansko zasedbo delovala med tržaškimi Slovenci.

Od teh 47 je bilo 8 denarnih zadrug, in sicer: 1. Najmočnejša med njimi »Tržaška posojilnica in hranilnica«, ustanovljena leta 1891 (s 4289 članov), ki je imela svoje urade v »Narodnem domu«, ki ga je sama zgradila in ki so ga fašisti požgali za časa »liberalnih vlad«.

2. Najstarejša tržaška zadruga »Gospodarsko društvo v Sčednici«, (ust. l. 1888), ki se je v zadnjih letih svojega obstanka preosnovalo v posojilnico in hranilnico. Glede postanka te zadruge je zanimivo, da je bila ustanovljena zato, da bi si sčedenjski zemljiški posestniki zavarovali lastnino dela morskoga obrežja, ki leži pod grčem Sv. Pantaleona, blizu bivših žavejskih solin. To zemljišče je Gospodarsko društvo v prvem desetletju tega stoletja prodalo petrolejski čistilnici in si je z dobljenim denarjem kupilo prav v sredi vasi lepo posestvo s poslopji, v katerih so imela potem svoje sedeže vsa sčedenjska društva in kjer so se po zadnji vojni zopet nastanile ljudske organizacije.

Gospodarska organizacija tržaških Slovencev na tleh

Fašistični zakoni še vedno veljavi

3., 4. in 5. Hranilnice in posojilnice: pri Sv. Ivanu, ust. l. 1905 (253 članov); v Trebečah, ust. leta 1907; Proseško-kontovelska, ust. l. 1906 (215 članov).

6. Ze zgoraj navedena »Osrednja banka čeških hranilnic«.

7. Trgovsko-obrtna zadruga v Trstu, ust. l. 1906 (436 čl.). Ta zadruga je najbolj zanimiv pojav v tržaškem zadrugištvu, ker so se tipični predstavniki zasebnega (individualnega) gospodarstva, trgovci, zatekli k zadrugištvu, v katerem so ti spoznali najboljše sredstvo za zaščito svojih koristi. Skoda, da je italijanska zasedba zadržala tudi to našo gospodarsko organizacijo, ki bi bila v svojem nadaljnjem razvoju vsaj pokazala praktično gospodarsko-razvojno pot iz starega v novo gospodarstvo.

8. Zadrugištvu zveza v Trstu, ust. l. 1905. V tej zvezi je bilo l. 1907 včlanjenih 21, l. 1924 pa že 127 zadrug, in sicer 85 denarnih, 32 konzumnih, 6 mlekarških, 1 vino-pridelovalna, 2 stanovanjski in 1 mlinarška. Od teh je bilo v tedanjih italijanskih pokrajinah: v tržaški 40, v furlanski 19 in v istrski 68. Stevilo pri teh zadrugah včlanjenih vdov je prekorajilo 47 tisoč in denarni promet članice je znašal 110 milijonov lir; to bi ustrezalo skoro 10 milijardam lir današnje vrednosti.

Denarni promet Zadrugištvu zveze v Trstu je znašal v l. 1921: 9 milijonov in pol, v l. 1922: 14 milijonov in pol, a v prvi polovici 1923. leta: 16 milijonov lir. V tej zvezi pa je bil včlanjen le en del slovenskih in hrvatskih zadrug v tedanji Julijski krajini. Druge (148 zadrug z okroglo 47.000 članov) so bile včlanjene pri Zadrugištvu zvezi v Gorici, ki je imela leta 1922 okroglo 52 milijonov lir prometa.

Slovenskih proizvajalnih zadrug je l. 1907 delovalo v Trstu 7: Obrtniško društvo v Barkovljah, ust. l. 1881 (70 članov); Obrtniško društvo pri Sv. Magdalenji Spodnji, ust. l. 1897 (47 čl.); Mlekarna v Hrušici (z dvema podružnicama) ust. l. 1902 (281 čl.); Katoliško tiskovno društvo v Trstu, ust. l. 1907, Zadruga opravičenih posestnikov na Opčinah, ust. leta 1906 (180 čl.); Zadruga opravičenih posestnikov v Padričah, ust. l. 1907 (50 čl.); podružnica Mizarne zadruge v Solkanu (poleg podružnic na Reki in v Splitu).

Zavarovalnih zadrug, h katerim spada tudi pogrebna društva je bilo 16: 1. Arimatejsko pogrebno društvo na Proseku, ust. l. 1897 (48 čl.); 2. Amaritejsko društvo v Barkovljah, ust. 1877 (230 čl.); 3. podružnica Vzemajne mestne zavarovalnice v Zagrebu »Croatia«;

4. Pogrebno društvo v Rocolu, ust. l. 1864 (130 čl.); 5. Pogrebno društvo pri Sv. M. Magdalenji Spodnji, ust. l. 1877 (227 čl.); 6. Pogrebno društvo na Opčinah, ust. l. 1878 (289 čl.); 7. Vzemajno društvo v Sčednici za zavarovanje goveje živine ust. l. 1906 (75 čl.); 8. Vzemajno društvo za zavarovanje goveje živine na Opčinah, ust. l. 1899 (178 čl.); 9., 10. in 11. Pogrebna društva pri Sv. Jakobu, v Rojanu in na Vrdeli; 12. Zavarovalnica goveje živine v Bazonici; 13. Pogrebno društvo v Lonjerju; 14. Delavsko podporno društvo v Trstu, ust. l. 1881 (1355 članov); 16. Zavod sv. Nikolaja v Trstu, ust. 1898 (247 čl.).

Konzumna društva: 1. Delavsko konzumno društvo pri Sv. Jakobu v Trstu ust. l. 1898 (126 čl.). To društvo si je pridobilo velike zasluge za razvoj slovenskega družbenega življenja pri Sv. Jakobu. Kupilo je obširno zemljišče na trgu nasproti cerkvi, kjer je zgradilo veliko hišo s prostori za svojo gostilno in obširno dvorano za gledališke predstave, kjer je imelo slovensko gledališče svoje zadnje predstave po požigu »Narodnega doma« v mestu. 2. Delavsko in obrtniško konzumno in gospodarsko društvo »Jadrana« (pri Sv. Jakobu), ust. l. 1906 (40 članov). 3. Gospodarsko društvo v Rojanu, ust. l. 1903 (25 čl.); 4. Gospodarsko društvo pri Sv. M. Magdalenji zgornji, ust. l. 1903 (61 članov); 5. Obrtno in konzumno društvo Sv. Ivan pri Trstu, ust. l. 1903 (48 članov); 6. Posojilno in konzumno društvo na Opčinah, ust. l. 1900 (60 članov); 7. Konzumno društvo v Rojanu; 8. Kon-

zumno društvo pri Sv. M. Magdalenji spodnji; 9. Gospodarsko društvo na Vrdeli (Frnetič); 10. Gospodarsko podporno društvo v Trebečah; 11. Gospodarsko društvo na Kontovelu; 12. Konzumno in posojilno društvo v Barkovljah ter 13., 14. in 15. Konzumna društva v Banah, na Kontovelu in v Lonjerju; 16. Kmetijska družba za Trst in okolico, ust. l. 1894 (149 članov).

Izmed vseh naštetih konzumnih zadrug, ki so se pečale skoraj izključno s krčmarsko obrtjo, je bila v gospodarskem pogledu Kmetijska družba gotovo najkoristnejša zadruga ustanova; bavila se je z nabavo vseh potrebščin za obdelovanje zemlje.

O zadrugah, ki so bile ustanovljene po 1907. letu nimamo prirokov podrobnejših podatkov. Naj med njimi omenimo samo »Posojilnico in hranilnico na Opčinah« (1908) Hranilnico in posojilnico v Sv. Križu (1908), Narodno posojilnico in hranilnico v Trstu (1911) in Hrvatsko centralno štedionico v Trstu (1909). V prvih letih fašistične dobe je bila ustanovljena v Trstu Menjalna in konzumna zadruga na povsem novih zadrugištvu načelih.

Vso to ogromno gospodarsko stavbo tržaških Slovencev so zrušili italijanski oblastniki, da bi nam izpodkopali temelje za življenjski obstanek. In še danes, po štirih letih po osvoboditvi, leže razvaline te stavbe pod fašističnimi zakoni.

—od—

TRŽNI PREGLED

Od konca oktobra lanskega leta je poteklo eno leto, odkar se je tržna konjunktura nenadoma spremenila: tendenca napredovanja cen se je nenadoma spremenila v tendenco nazadovanja. Bilanca te pocenitve v enem letu prikazuje za glavne proizvode široke potrošnje naslednjo sliko:

Proizvod	Pocenitev
Pšenica	30 odstotkov
Koruza	23 odstotkov
Riž	7 odstotkov
Voli	20 odstotkov
Krave	25 odstotkov
Teleta	15 odstotkov
Prasički	45 odstotkov
Prostotki	70 odstotkov
Olivno olje	10 odstotkov
Vino	40 odstotkov

Kljub nazadovanju cen na debelo se cene na drobno kakor smo že večkrat poudarili, niso prilagodile v zadostni meri novim prilikam proizvodnih cen. Temu čimtelju pripisujejo opazovalci glavni vzrok omenjene tržne delavnosti in nenormalne pojave, ki ovirajo v sedanjem obdobju normalno kroženje blaga velike potrošnje.

V zadnjih dveh tednih ne kažejo tukajšnja in bližnja tržišča bistvenih sprememb glede obsega poslovanja in cen. Poudariti je le nepričakovano pocenitev olivnega olja.

ZIVINA

Ponudba živine v glavnih proizvodnih središčih prekaša še vedno povpraševanje, kar je povsem v skladu s sezonsko konjunkturo. Glede trga prašičev in maščob menijo opazovalci, da so cene dosegle najnižjo možno stopnjo. Ceniki živinskih trgov so vsekakor ostali zadaj skoraj neizpremenjeni, kar je razvidno iz naslednjih primerov:

Rovigo: Voli 230-245 lir za kg žive teže; krave I 230-245 lir, II 210-230; bik 210-230; teleta 360-390 za kg žive teže; pitani prašiči 220-240; prašiči 200-210; prašički 170-190; kokoši 400-420; gosi 250-280; race 200-230; zajci 170-180.

Reggio Emilia: Voli I 230-270, II 200-220; krave I 200-240, II 170-200, III 130-150; teleta od 50 do 70 kg 380-390, od 70 do 90 kg 420-440; pitani prašiči od 120 do 150 kg 230-240, od 150 do 180 kg 240-250 nad 180 kg 250-270; prašički od 18 do 20 kg 130-150, od 20 do 25 kg 150-160; konji 110-140, žrebeta 140-170; ovce 110-140, jagnjeta 250-270 lir za kg.

ZITARICE

Nedavna pocenitev žitaric ni povzročila nikakršne tržne oživitve. Prekupčevalci se očitno ne zanimajo za pravočasno dopolnitev zalog, ker ne pričakujejo bitnih izprememb na tržišču v bližnji bodočnosti. Cene koruze so še nazadovale čeprav bo letošnji pridelek slabši od lanskega zaradi neugodnih vremenskih piling v času dozorevanja.

Zadnji ceniki so naslednji: Verona: pšenica I, nov proizvod, 6550 do 6650 lir za stot, II 6450 do 6500; oves 4100 do 4300; rž 4200 do 4400; ječmen 4200 do 4400; koruza 4600 do 4700 lir.

Na trgih Benečije so cene naslednje: pšenica I 6800 do 6700, II 6500 do 6600, III 6400 do 6500; bela koruza 4000 do 4100 običajna 4700 do 4800; oves 4600 do 4800; rž 4100 do 4300; ječmen 3900 do 4200.

MLEČNI IZDELKI

Cene masla so zopet v zmernem nazadovanju, medtem ko so se kvotacije sirov ustalile na splošno na stari podlagi.

V Lombardiji so zadnje cene naslednje: maslo 780-800; parmezani 1.1948 1080-1120, 1.1947 1400-1450 lir za kg.

OLIVNO OLJE

Med vsemi poljedelskimi proizvodi je značilna odločna pocenitev olivnega olja. Tako je n. pr.

v južni Italiji cena olja padla povprečno 50 do 70 lir pri kg. Ta pojav, ki je iznenadil mnoge trgovce, pripisujejo dobrim poročilom o novem pridelku, kakor tudi izvoznim težkotam na šterlinsko področje ter ugodnim pogojem za nakup semenskega olja na temu področju. Kljub pocenitvi vlada na tržiščih olivnega olja skoraj popolno mrtvilo. V Bariju ponujajo olje po naslednjih cenah na debelo: blago I stop. kisline 450 do 460 lir za kg 1-1.5 stop. kisline 420-430, od 2 stop. kisline 400-405; od 5-8 stop. kisline 320 do 330 lir za kg.

Na krajevnem trgu so poslali zelo omejeni. Večje zanimanje in krepkejšo ceno je opaziti vsekakor na trgu vin boljših kakovosti stare proizvodnje. Zadnje kvotacije na nekaterih trgih so naslednje: Verona: soave 450 do 485, bardolino 400 do 500, »Verona« 450 do 465 lir za stop. hl.

Firenze: običajna vina 9 do 10 stop. 2500 do 4000 za hl; 12 do 13 stop. 4000 do 4500, nad 12 stop. 5000 do 5500, fina vina 11 do 12 stop. 5500 do 5600 12 do 13 stop. 6500 do 7500, 13 do 14 stop. 7500 do 9000 lir.

LES

Na domačem lesnem tržišču še vedno traja poslovno mrtvilo. Kakor poročajo, se je povečalo povpraševanje po gradbenem lesu s strani odjemalcev južne Italije. Opazovalci ne izključujejo zaradi

tega zmerne podražitve. Na bližnjih trgih Benečije (Benetke, Padova, Videm) veljajo trenutno naslednji ceniki f.c.o. kraj proizvodnje: mehki les: tramovi u. Trst 10 do 11 tisoč lir za kub. meter; konične deske »monte« 18 do 19 tisoč, iste prvi sortiment 30 do 32 tisoč II 23 do 24 tisoč, II B 19 do 20 tisoč, III 15-000 do 15-500, slavonka parjena bukovina 43 do 45 tisoč; italijanska parjena bukovina 28 do 30 tisoč; žagana bukovina »monte« 19 do 21 tisoč lir za kub. meter.

KRMA

Oskrba krme za zimo povzroča tukajšnjim živinorejcem resne težkote. Trenutno potekajo tržišča krme precej mirno, opaziti pa je že znamenja krepkejše tendence cen. Cene močne krme kažejo nazadovanje.

Za primerjavo navajamo cene, ki veljajo na nekaterih italijanskih tržiščih krme, na katere je tržaško področje, ki nima v tem pogledu lastnega tržišča, posredno ali neposredno navezано:

Videm: v zadnjih časih so cene nekoliko nazadovale: nižinsko seno 1600 do 1900 lir za stot, višinsko seno 1400 do 1500; lucerna 2100 do 2400; stisnjena slama 800 do 850 lir za stot.

Verona: seno 2400 do 2700; lucerna nov pridelek 2300 do 2500; stisnjena slama 700 do 750 lir za stot.

MEDNARODNA TRŽIŠČA

	CHICAGO	NEW YORK	LONDON	ALEKSANDRIJA	SANTOS
Pšenica (stot. dol. za bušel)	26/IX 206.25	9/X 214	24/X 215.25	90.75	87.50 84.40
Koruza " " "	128.—	118.—	117.75	65.—	68.50 68.35
Baker	17.75	17.75	17.75		
Cin	15.12	103.—	98.—		
Svinec	17.—	17.75	13.—		
Cink	10.—	10.—	9.25		
Aluminij	40.—	17.—	17.—		
Nikel	40.—	40.—	40.—		
Krom (dol. za tono)	40.—	40.—	40.—		
Ž. srebro dol. za steklenico	76.—	74.—	74.—		
Baker (f. šter. za d. tono)	140.—	140.—	140.—		
Baker blister	136.50	135.50	136.50		
Svinec	123.50	116.50	106.50		
Antimon	160.—	185.—	185.—		
Bombaž „Karnak“ I. (talerjev za kantar)				109.—	131.50 149.20
„Zagora“ I.					

Posledice razvrednotenja funta šterlinga in ostalih evropskih valut so postale na mednarodnem tržišču precej jasne. Cene blaga izražene v razvrednotenih valutah so se deloma ali popolnoma prilagodile novim tečajem. Tako se je povprečno blago na šterlinskem področju podražilo 15-20 odstotkov napram razvrednotenju, ki znaša, kakor znano, okrog 30 odstotkov. Podražitev bi dosegla brez dvoma še višje točke, če bi obenem kvotacije v dolarjih ne zaznamovale zmerno tendenco k nazadovanju (10-15 odstotkov). Prejšnja znatna razlika v cenah dolarskega področja in področja ostalih valut se polagoma ublažuje.

Na ameriških tržiščih je značilna predvsem pocenitev neželčnih kovin, ki so je beležili sredi oktobra. Stvar pojasnjujejo z dejstvom, da številni svetovni proizvajalci kovin ponujajo ZDA svoje blago za nabavo močne valute.

Poljedelski proizvodi svetovne važnosti niso nasprotno zabeležili velikih izprememb na mednarodnih trgih, kar pa je pripisati politiki umetnega podpiranja tržnih cen z državnimi sredstvi. To velja predvsem za žitarice in za bombaž, medtem ko so cene ma-

ščob in sploh živalskih proizvodov še nazadovale.

KOVINE

Na ameriških tržiščih se je pocenil cink (od 10 na 9.20 stotink dolarja za funt), svinec (od 15 na 13) ter antimon (od 38.50 na 32 stotink dolarja za funt). Angleška tržišča so v tem pogledu sledila ameriškim: kvotacije svinca so na primer nazadovale od 111 na 105 funtov šterlingov za dolgo tono.

Na londonskem trgu je značilna podražitev živega srebra (od 18.50 na 26.50 funtov šterlingov za tono). Kljub temu pa se precej živahno povpraševanje po tej kovini ni bistveno zmanjšalo.

Na belgijskem trgu so najnovije cene kovin naslednje: baker 17.50 b. fr. za kg, cink 9.70, svinec 15.07, cin 101.50 b. fr. za kg. V zapadni Nemčiji so zadnji ceniki naslednji: baker 177 mark za stot, cin 930 svinec 116, cink 109, aluminij 173.

Po mnenju mnogih opazovalcev bodo tudi cene železa in jekla na ameriškem tržišču prej ali slej nazadovale. Ze mnogo časa obstaja namreč med notranjimi in zunanji cenami zlasti pri jeklu znatna razlika. Zdaj pa se je v vedno večjem obsegu pojavila na

svetovnih trgih železnih kovin, predvsem angleška, belgijska in francoska konkurenca.

ZTTARICE

Računajo, da so glavni svetovni proizvajalci pšenice (ZDA, SZ, Kanada, Argentina, Avstralija) razpolagali v preteklem letu 1948-49 z 32.7 milijona ton pšenice, namenjene izvozu. Dejanski izvoz pa je znašal le 25.3 milijona ton. V zalogah je po vsem tem ostalo ob pričaku novega pridelka okrog 7.4 mil. ton blaga. Vse kaže, da bodo letos svetovna tržišča žitaric dobro založena. Po najnovjših cenitvah računajo n. pr. da bodo ZDA letos pridelale 1126 milijonov bušlov pšenice (lani 1288) ter 3477 milijonov bušlov koruze (lani 3650). Neznatno znižanje pridelka v primerjavi z lanskim letom bo imelo svojo protutež v večji razpoložljivosti starih zalog.

Na mednarodnih tržiščih žitaric

je značilna pocenitev argentinske pšenice in koruze. Se v letu 1947 je Argentina prodajala bušel pšenice po 5 dol.; tudi pred razvrednotenjem valut se je cena bušla pšenice znižala na 2.9 dol., zdaj pa je ta cena že dosegla 2.2 dol. (27 pezov). Bušel argentinske koruze kvotira 1.29 stotink dol. S tem je argentinsko tržišče žitaric posta o konkurent severnoameriškim trgov.

BOMBAZ

Indijski in egiptski trg bombaža se v zadnjih časih nista bistveno spremenila. Po najnovjših cenitvah bo znašala letošnja ameriška proizvodnja bombaža 15.5 milijona bal, medtem ko se do nedavnega cenili pridelek na 14.9 mil. bal. Lani je pridelek znašal 14.88 mil. bal, predlanskim pa 11.8; povprečni pridelek ameriškega bombaža v desetletju 1937-46 cenijo na 20 milijonov bal.

Razgled po pristanišču

V preteklih štirinajstih dneh so prispela v naše pristanišče, oziroma odpule iz njega naslednje ladje:

Grška ladja »Kehrea« (7200 t Pirej) je prispela iz Turčije prazna in je vkrcala 9306 t magnezita, namenjenega v Avstralijo in Jokohamo. — Grška ladja »Pavlos G.« (1200 t, Pirej) je prispela prazna iz Krfa in je ob pomolu v vkrcala tovor lesa za Grčijo.

Italijanska ladja »Tergesta« (7200 t, Trst) je iztovorila 1000 t premoga belgijskega izvora. Italijanska ladja »Chioggia« (3000 t, Benetke) je iztovorila 3500 t ter naložila 3000 t raznega blaga, naker je odpula v Aleksandrijo. Ital. ladja »Campidoglio« (3700 t Benetke) je prispela iz Haife s 6 tonami raznega blaga in je po večdnevnom bivanju odpula v Haifo z manjšo količino raznega blaga.

Danska motorna ladja »Hugo Nielsen« (1600 t, København) je prispela s Cipra s 1200 t pirita, naker je naložila tovor lesa, namenjen v Palestino. Angleška ladja »Walter Scott« (6200 t, London) je iztovorila 8200 t premoga belgijskega izvora.

Ital. motorna ladja »Barletta« (2000 t, Benetke) je prispela iz Turčije s 400 tonami raznega blaga naker je odpula v Istanbul z manjšo količino raznega blaga.

Ameriška ladja »Eugene Lykes« (8200 t, New York) je izkrcala manjšo količino raznega blaga, naker je odpula na Reko z ostalim tovorom. Ameriška ladja »Examina« (6800 t, New York) je iztovorila 1500 t raznega blaga. Nato je vkrcala med drugim večjo količino celuloze, namenjene v Boston.

Jugoslovanska ladja »Sabaca« (2700 t, Reka) je prispela iz Aleksandrije z raznim blagom, ki ga je deloma iztovorila v našem pristanišču, naker je odpula na Reko z ostalim tovorom. Jugoslov. motorna ladja »Skoplje« (3200 t, Reka) je prispela z Reke prazna.

Italijanska ladja »Sarga« (1500 ton, Genova) je prispela iz Turčije z manjšo količino raznega blaga; vkrcala je tovor lesa za Grčijo in Turčijo. Ital. ladja »Elba« (2500 t, Ravenna) je iztovorila v Stari luki 3400 t železne rude. Norveška ladja »Bengasa« (3000 t, Oslo) je razložila večjo količino fosfata.

Španska ladja »Castillo Bellvera« (5000 t Cadiz) je iztovorila železno rudo in odpula prazna v Mellito. — Ital. motorna ladja »Salvora« (1600 t, Benetke) je odpula v Haifo z raznim blagom.

Ameriška ladja »Golden City« (6200 t, New York) je izkrcala razno blago naker je odpula prazna v Združene države. Ameriška ladja »Edgar F. Luckenfacha« (7000 t, New York) je iztovorila večjo količino moke ameriškega izvora, namenjeno v Avstrijo. Amer. ladja »Caroliniana« (7000 t, New York) je ob hangarju 61 vkrcala manjšo količino raznega blaga. Na tej ladji je kmalu po prihodu zadel srčna kap I. strojnika. Ameriška ladja »Murray M. Bluma« (6500 t Brunswick G. A.) je izkrcala tovor žita. Amer. ladja »Diddo« (7000 t, New York) je izkrcala žito v slosu.

Motorna ladja »Stadium« (950 ton, Trst) je prispela prazna iz Brindisija. — Ital. ladja »Belluno« (1900 t, Benetke) je prispela iz Smirne z manjšo količino raznega blaga.

Jugoslovanska ladja »Užice« (6000 t, Reka) je prispela iz Haife in se usidrala ob pomolu v luki pri Sv. Andreju.

Ital. ladja »Belluno« (2000 t, Benetke) je prispela iz Smirne z manjšo količino raznega blaga. Ital. ladja »Triton Marisa« (4000 t Ravenna) je naložila v luki pri Sv. Andreju tovor lesa, namenjenega v Palestino. Ital. ladja »Alessandro C.« (2000 t, Genova) je raztovorila v Stari luki manjšo

Tehnične novosti

KENAF NAMESTO JUTE

Na otoku Kubi so v teku poizkusi z novo rastlino, ki jo imenujejo kenaf in ki bo po mnenju izvedencev dobro nadomestovala juto. Gre za rastlino, ki je po karakteristikah precej sorodna bombažu in ki lahko uspeva v raznih toplih predelih sveta. Na Kubi gojijo rastlino že od leta 1942; sedaj pa računajo, da jo bodo kmalu pričeli proizvajati na industrijski način. Težkote imajo le v predelovanju rastline v vlakno. Rastlina raste od aprila do avgusta, t. j. prav v obdobju, ko pričajo opravki v sladkornih nasadih. Pravijo, da znaša pridelek vlakna 3500 funtov na akre.

Ce se bodo nasadi kenafa posrečili tudi v industrijskem merilu, bo to predstavljalo pravo revolucijo v mednarodni trgovini jute. Doslej imajo monopol v pridelavi jute Indija in Pakistan, ki pridelajo 98 odstotkov vse razpoložljive jute na svetu. Same ZDA potrosijo letno od 160 do 170 milijonov funtov jute, medtem ko n. pr. Južna Amerika porabi vsako leto 300 milijonov vreč jute v glavnem za embalažo kave. Svetovna proizvodnja jute znaša okrog 1.7 milijona ton. Poleg Indije in Pakistana proizvajajo juto tudi na kitajskem otoku Formosa (tisoč ton letno), na Japonskem (1500 ton) ter v belgijskem Kongu (okrog 5000 ton letno).

SOVJETSKO BLAGO

IZ BARVANEGA BOMBAŽA

Po poročilu angleških listov so se v zadnjem času pojavile v Kairu večje količine sovjetskih tkanin naravno pobarvanega bombaža. Tkanine so napravljene iz bombaža raznih barv, ki je zrastle v različnih barvah. To barvanje so sovjetski znanstveniki dosegli s tajnim postopkom. Tako pridobivajo naravno pobarvan bombaz, ki je lahko modre, zelene, rdeče ali rumene barve. Stroški za naravno barvanje so mnogo nižji; po'eg tega so naravne barve bolj odporne.

Avtopodjetje S. T. A. R. - D. D.

Trst, Ulica Moreri 7 - tel. 56-08 - Rojan
Avtobusna postaja Trst - Biljaternica št. 3 - tel. 5125

Potniške proge z avtobusi:

PROGA TRST-PIRAN

Od 1. 7. 1949

Odhod iz Trsta (Avtobusna postaja): 6.—, 12.45, 16.30, 20.— (ob delavnikih)

Prihod v Trst: 7.45, 9.45, 19.— (ob delavnikih)
Nedeljski urnik; odhod iz Trsta 8.—; prihod v Trst: 19.30.

JAKOB PERHAUC

trgovina vin, žganja, likerjev in sirupov
Ustanovljena leta 1881

Trst — Ulica Xidias 6 — Trst

Telefon štev. 96-332

Prodaja na drobno in debelo

SOC. AN. FABBRICA ACCUMULATORI - MILANO
D. D. TOVARNA AKUMULATORJEV - MILAN

Baterija vseh prednosti

R. E. D. A. T. A. M. VIGINI

HOVINSKI USMERJEVALCI WESTINGHOUSE
ZAVORE IN SUHE ŠKLOPNE - OPREMA ZA
AVTOMOBILE - TEHNIČNE POTREBEŠČINE

TELEFON 54-20 TRST, UL. FABIO SEVERO 5

Avtopodjetje S.T.A.R.

družba z o. z.

TRST-ROJAN - Ulica Moreri 7, tel. 56-08

Prevoz blaga s hitrimi prevoznimi sredstvi

*** Cene zmerne ***

TRANSPORTNA DOVOLJENJA ZA ITALIJO IN JUGOSLAVIJO

BORZA

VALUTE V MILANU					VREDNOSTNI PAPIRIJI V TRSTU				
	13. X.	27. X.	Min.	Maks.		13. X.	27. X.	Min.	Maks.
Funt šterling	8.970	8.900	8.900	9.100	Jnžna železnica	2.315	2.235	2.215	2.238
Napoleon	7.400	7.400	7.300	7.500	Splošne zavarov.	6.320	6.190	6.150	6.430
Dolar	670	662	650	677	Assicuratrice	845	830	830	845
Francoski frank	164	166	164	168	Riun. Adr. Sic.	1.900	1.860	1.810	1.950
Svicsarski frank	156	153	153	158	Jrolimic	1.980	1.980	1.980	1.980
Funt št. papir	1.750	1.680	1.650	1.750	»Istra-Trst«	580	580	580	580
Avstrijski šilim	24	22	22	24	»Lošinj«	8.000	8.000	8.000	8.000
Zlato	1.150	1.100	1.100	1.150	Martinolič	1.450	1.450	1.450	1.450
					Premuda	3.565	3.565	3.565	3.565
					Tripkovič	6.910	6.910	6.910	6.910
					Tržaški tramvaj	580	580	580	580
					Openski tramvaj	1.010	1.010	1.010	1.010
					Crni	251	254	250	263
					ILVA	249	235	229	252
					Zdr. jadr. ladjedel.	228	215	215	228
					Ampelea	800	800	800	800
					Arrigoni	1000	1000	1000	1000